

Pont Condé i Brantôme, Dordogne.

Det gamla Frankrike

DEN TRÖTTE kilometersukaren som från den spikraka Bordeauxvägen äntligen, via några irrfärder i Angoulême, kommer in på väg nr 139 känner sig med ens inte på resa i rummet, utar tiden.

I stället för de näriga, turistförstörda människorna längs huvudvägen ser han gamla svarta gummor som vallar getter medan de sticker strumpor. På huvudena har gummorna hucklen, på hucklena halmhattar, och det kan hända att de har ett extra säkerhets-huckle utanpå halmhatten. Vägen vindlar i en enda serpentin mellan kullar, kanske längs ett floddrag med färdjordar. På vägkanterna växer orkidéer. Alléerna är av nötträd, ty detta landskap, Dordogne, förser till stor del Frankrike med nötter.

Den obeskrivligt fula, moderna franska villabebyggelsen har i stort sett försvunnit. De hus som ger landskapet karaktär är, fränsett några feodalborgar, en mängd små ålderdomliga herresäten som bara genom några ståndsmässiga detaljer — en fönster- eller dörrinramning, ett blygsamt försök till "park" — skiljer sig från bondgårdar. Hur många "yngre söner" som utvandrat härifrån för att ta värvning i skilda arméer och genom tapperhet i förening med snudighet tvinga sig upp är svårt att säga. Det är den franska fattigdelns landskap, Cyranos och

d'Artagnans. Och om dessa namn snarare ger fadda associationer kan man ju tänka på de tusen anonyma som ungefär i sagostil dragit hemifrån utan andra ägodelar än ett knytnäve på axeln, en ärvd värja och en uppfostran som huvudsakligen gått ut på, att jag är inte vem som helst.

När man kommer in i västra Dordogne från de vulgära bilstråken måste man sakta farten och åka kärra en smula. Det är som om man befunne sig mitt i en svit av gravyrer, ett herdlandskap sådant som man tänker sig det i samband med bergeretter, 1700-talsvisor, tidsenliga svärmerier om "filosofisk enslighet".

*

Vi viker in på en gränd, i vars början en katt sover. Gränden slingrar sig fram, inte bredare än att om jag stödde mig med ena skuldran mot husväggen, skulle jag kunna stöda mig med andra handen mot väggen mitt emot. Ändå är här inte mörkt — husen är sällan högre än två våningar — och inte smutsigt: stenplattor eller hårdtrampad sand, knappt en hundlort, rena grå husväggar, en och annan kort bakträdgårdsmur, men utan glasskärvor på krönet, på ett ställe en karl som gör i ordning något slags murbruk av två sandhögar mellan vilka vi nätt och jämnt kommer fram.

När vi kommer ut ur denna

gränd finner vi att den heter Rue de la Boétie. Nästa gränd till höger är lika smal, men den heter Rue Montaigne. Vi är på väg från en något mindre trång gata med namnet Avenue du Vert-Galant (efter Henrik IV av Frankrike och Navarra) till en lummig flodter-rass, som visar sig heta Allée Charlemagne. Denna franska småstad på 1.126 invånare, mindre t. o. m. än en av de vanliga landsvägsbyarna, mindre än mitt eget Trosa, har sannerligen pretentioner. Till vänster om Karl den stores allé en underlig bro, som tycks sluta mitt ute i floden, men i själva verket är byggd så att den gör en vinkelrät krök. Det är Pont Condé, nämnd efter en av Frankrikes ätter av blodet. Till höger om bron, under några av de för trakten typiska, lummigt övervuxna grottbildningarna, ligger stadsträdgården med — Fontaine des Médecis! Och slutligen: mot fondväggen av denna balustradinramade, fint formade renässansskälla tronar stadens och platsens skyddsgudom och forne herre, en gubbe med pipskägg och pipkrage, som får bra mycket tycke av antik Priapos genom att fontänens vattenstråle sprutar fram ur mossan under hans byst, just där det i såväl biblisk som anatomisk mening hade varit naturligt. Gubben heter Pierre de

Fontaine des Médecis med Brantômes byst

Bourdelle, Sieur de Brantôme (1535—1634), en av Frankrikes småklassiker, författare i Plutarchos anda till en serie "Stora här-förarens liv" och i en lättsinnigare anda till "Galanta damers liv".

Bredvid gubben står följande vers:

Philosophe, c'est là, tout au bout
du couvent
Dont la Dronne baignait la façade
au levant
Qu'en ce castel perdu, l'été, sous
les grands ormes
Laissant ta moynerie à ses bouquins
énormes
Tu faisais librement jaser tes
souvenirs.

Eller fritt översatt på svensk prosa: "Filosof! Här vid klostrets yttersta gavel, i soluppgången, medan floden Dronne sköljde klosterfasaden, om sommaren, i den undgängömda borgen under de stora almarna — här var det som du lät din munkhop hållas med sina jättelika luntor för att själv få ge utlopp åt dina pratsamma minnen."

Både stället och staden har en obeskrivlig charm och en obeskrivlig franskhet. Detta franska yttrar sig inte som djup, inte som känslsamhet, inte, som Ehrensvärd vill göra gällande, som något "tort och qvickt", utan som en glimt av det arkaiska leende som var Ehrensvärd och hans tid fördolt: en djupt rotad sensualitet.

*

Men bakom Brantôme och hans källa börjar som sagt klipporna, grottorna och snårskogarna, som är så typiska för Dordogne, särskilt för floddalarna. Det är ett vilt landskap. Man kan både åka och gå vilse kilometervis i dessa nästan ogenomträngliga snårskogar, ovanför vilka lodräta, elefantgrå bergssidor vältrar sig. Det är ett landskap format av längesen förflutna istider, som genom sina fornlämningar — kökkenmöddingar, grottmålningar o. d. — visat sig vara ett av Europas äldsta kulturdistrikt, om man nu kan tala om kultur i samband med människoätare och jaktfolk. I varje fall var det här — för 20 à 30 tusen år sen — som vårt släkte kända historia började.

Men det är en annan historia.
GUNNAR EKELOF